

Redd Barna

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Vår ref. #268811
Deres ref. 13/4712

Oslo, 2. mai 2014

Redd Barnas hørings svar om forskrift om barns rett til medvirkning og barns mulighet til å ha en særskilt tillitsperson i egen barnevernssak

Vi viser til høringsbrev om forskrift om barns rett til medvirkning og barns mulighet til å ha en særskilt tillitsperson i egen barnevernssak datert 14.2.2014 og takker for muligheten til å komme med våre innspill.

Redd Barna arbeider nasjonalt og internasjonalt for oppfyllelse av barns rettigheter slik de er nedfelt i FNs konvensjon om barnets rettigheter (barnekonvensjonen). Redd Barnas Norgesprogram arbeider for styrking av barns rettigheter og overvåker og bekjemper brudd på barnerettighetene i Norge. Medvirkning fra barn og unge er ett av Redd Barnas viktigste arbeidsprinsipper. Dette innebærer at vi jobber for at barn og unge skal bli hørt og skal gis reelle påvirkningsmuligheter på ulike nivå og i ulike sammenhenger, inkludert i vår egen organisasjon. I tråd med barnekonvensjonens artikkel 2 om ikke-diskriminering arbeider vi for å sikre at *alle* barn får oppfylt sine rettigheter, med særlig fokus på barn i sårbare livssituasjoner.

Redd Barna berømmer departementet for å komme med en forskrift som skal styrke barns medvirkning i barnevernet. Vi håper at departementet også setter i verk andre tiltak knyttet til ikrafttredelsen av forskriften slik at intensjonene om å styrke barns medvirkning også blir godt ivare tatt i praksis. Vi vil kommentere dette nærmere under «økonomiske og administrative konsekvenser».

Kapittel 1. Generelle bestemmelser

De generelle bestemmelsene omfatter både formål med forskriften og virkeområde. Redd Barna er svært positive til bestemmelsen om virkeområde, at den vil gjelde for *alle* som har oppgaver etter barnevernloven – dette vil kunne bidra til å tydeliggjøre det ansvaret flere viktige aktører har for å sikre barns rett til å bli hørt etter barnekonvensjonen. Vi er også positive til intensjonen som ligger bak forslaget til formålsbestemmelsen, men mener ordlyden ikke i tilstrekkelig grad ivaretar alle barns grunnleggende rett til å bli hørt.

Departementets forslag til ny forskrift § 1 lyder: «*Formålet med denne forskriften er å styrke barn og unges innflytelse. Økt medvirkning fra barn og unge skal få frem barnets perspektiv og bidra til*

at avgjørelser som fattes er til barnets beste. Økt medvirkning skal styrke barnets posisjon og gi bedre rettssikkerhet for barnet».

Redd Barna vil fremheve at de instanser som er pålagt å følge denne forskriften, ikke bare er forpliktet til å *gjøre en innsats* når det gjelder å høre barn, men forpliktet til å sørge for at hvert barn som selv ønsker det faktisk blir lyttet til, og får en reell innflytelse i de vurderinger barnevernet gjør. Vi vil i denne sammenheng vise til hva departementet selv skriver på side 7 i siste avsnitt: «Departementet legger her til grunn at den nye overordnede lovbestemmelsen om medvirkning sammen med denne forskriften viser at barnet skal gis en mulighet til å medvirke, og at barnevernet har en plikt til å legge til rette for medvirkning» (vår utheving). Vi viser også til ordlyden i barnekonvensjonen artikkel 12 jf. artikkel 4, hvor det heter at «[p]artene skal *garantere* et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter ...» (Vår utheving).

Som departementet selv skriver på side 4 første avsnitt, blir barnets rett til deltakelse ikke alltid ivaretatt i praksis til tross for bestemmelser i barnekonvensjonen, barnevernloven og tilhørende forskrifter. Redd Barna mener derfor at det bør tas i bruk en tydeligere ordlyd i formålsbestemmelsen, som ikke bare handler om å styrke, men å *garantere* at det legges til rette for medvirkning.

Vårt forslag til ny forskrift § 1 blir dermed: «Formålet med denne forskriften er å *sikre* barn og unges innflytelse i alle barnevernssaker. *Medvirkning* fra barn og unge skal få frem barnets perspektiv og bidra til at avgjørelser som fattes er til barnets beste. *Medvirkning* skal styrke barnets posisjon og gi *god* rettssikkerhet for barnet.»

Kapittel 2 Barn og unges medvirkning i barnevernssaker

§ 3 Definisjon av medvirkning

Med medvirkning forstås at barnet skal gis mulighet til å forstå, uttale seg og bli lyttet til. Barn kan medvirke i egen sak ved å uttrykke sin forståelse, valg og preferanser gjennom verbal og ikke-verbal kommunikasjon. Medvirkningen bør ivareta barnas forskjellige bakgrunn som barnas etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.

Redd Barna er langt på vei enig i definisjonen av medvirkning som departementet angir. Vi foreslår imidlertid endringer som etter vårt syn i større grad ivaretar barnets rett til informasjon, og barnevernets ansvar for å vektlegge barnets ønsker og meninger. Videre foreslår vi å endre «uttale seg» til «fritt å gi uttrykk for sine synspunkter», da denne formuleringen samsvarer bedre med barnekonvensjonens artikkel 12, og ivaretar slik vi ser det også i større grad ikke-verbal kommunikasjon. Vi foreslår òg en endring i ordlyden i siste setning, som innebærer at «bør» blir erstattet med «skal», da vi mener ivaretagelse av barnas forskjellige bakgrunn er en forutsetning for å kunne sikre reell medvirkning fra de barna dette gjelder.

Vårt forslag til ny forskrift § 3: «*Med medvirkning forstås at barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon, gis mulighet til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter, og at barnets synspunkter skal bli lyttet til og tillegges behørig vekt. Barn kan medvirke i egen sak ved å uttrykke sin forståelse, valg og preferanser gjennom verbal og ikke-verbal kommunikasjon. Medvirkningen skal ivareta barnas forskjellige bakgrunn som barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.*»

§ 4 Informasjon til barnet om medvirkning

De som er ansvarlige for å høre barnet skal sørge for at barnet så tidlig som mulig blir informert på en måte som barnet forstår om:

a) *situasjoner der han eller hun kan uttrykke sine synspunkter*

b) saken og egen situasjon

c) tjenestetilbud

d) rettigheter

e) hvilke valg og beslutninger som må treffes og konsekvenser av disse

Redd Barna er svært positive til at informasjonen barnet har krav på blir definert i en egen paragraf i forskriften. En konkret forskriftstekst som utdyper dette vil føre til bedre ivaretagelse av barnets rett til å motta fullstendig og korrekt informasjon, som vil gi barnet økt forutsigbarhet og oversikt over egen situasjon, eierskap i egen sak, og bedre grunnlag for å medvirke.

Vi ønsker å legge til et punkt f) til forskriftsteksten, ettersom vi mener det er viktig at barnet, i tillegg til informasjonen i listen som er oppgitt, får informasjon om hvordan ens synspunkter vil bli brukt videre og hvem som vil ha tilgang på informasjonen barnet gir fra seg. Dette vil gi barnet bedre kontroll og gjøre barnet tryggere på å uttrykke sine ønsker og meninger.

Vårt forslag til ny forskrift § 4: f) «*hvordan barnets synspunkter vil bli brukt videre, og hvem som vil ha tilgang på informasjonen barnet gir*».

§ 5 Barnet skal gis mulighet til å medvirke

Barnet skal gis mulighet til å medvirke i alle forhold og saker som angår barnet. Barns medvirkning er en prosess der retten til medvirkning for barn og unge må utøves under hele saken og under hele forløpet i barnevernet.

Barnet skal ikke utsettes for press til å medvirke eller til å gi uttrykk for meninger som ikke er barnets eget.

Ny forskrift § 5, om at barns medvirkning er en prosess, er en paragraf Redd Barna særlig vil berømme departementet for å ha tatt inn i forskriften. Vi foreslår imidlertid en tilføyelse for å tydeliggjøre at barnets rett til medvirkning også innebærer at barnet har rett til innflytelse over hvordan, når og i hvor stor grad medvirkningen skal foregå.

En annen og viktig side av medvirkning er at barn skal gis mulighet til å gi tilbakemelding på den hjelpen barnevernet gir barnet, som departementet selv fremhever på side 4 andre avsnitt i høringsnotatet. Medvirkning i egen sak omfatter som departementet selv skriver hele «prosessen», og ikke kun at barnet skal bli hørt i forkant av en beslutning eller avgjørelse. Redd Barna mener dette er så viktig at det bør inn i forskriftsteksten.

Vi foreslår dermed følgende endringer i ny forskrift § 5: «*Barnet skal gis mulighet til å medvirke i alle forhold og saker som angår barnet, herunder hvordan medvirkningen skal foregå. Barns medvirkning er en prosess der retten til medvirkning for barn og unge må utøves under hele saken og under hele forløpet i barnevernet. Dette omfatter også at barnet får gi tilbakemelding på hjelpen barnevernet gir barnet. (...)*».

§ 6 Barnevernets ansvar for å legge til rette for barnets medvirkning

Barnevernet har ansvar for å sikre at barnets mulighet til å medvirke skjer i trygge rammer for barnet. Den som er ansvarlig for å høre barnet skal snakke med ham eller henne. Samtaler med barn krever at samtalene særlig tilrettelegges etter barnets alder og modenhet. Det skal legges særskilt vekt på at muligheten til å medvirke blir gjennomført for barn som har problemer med å forstå og få uttrykt sine synspunkter i beslutningsprosesser.

Barnets perspektiv og meninger skal inkluderes i vurderingen av hva som er barnets beste. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet. Barnet skal informeres om de ulike avgjørelser som er truffet og hvilke vurderinger som ligger til grunn for disse.

FNs barnekomité understreker i sin generelle kommentar nr. 12 at barnets mulighet til å klage er et sentralt ledd i oppfyllelsen av barnets rett til å bli hørt¹. Redd Barna mener derfor informasjon om mulighetene for å klage bør inngå i forskriftsteksten i beskrivelsen av barnevernets ansvar for å informere barnet i etterkant av at en avgjørelse er fattet.

Vårt forslag til § 6 annet ledd blir da: «*Barnet skal informeres om de ulike avgjørelser som er truffet og hvilke vurderinger som ligger til grunn for disse, samt hvilke prosedyrer som finnes for å klage dersom barnet ønsker det*».

§ 7 Dokumentasjon

Barnets medvirkning skal dokumenteres. Det skal dokumenteres hvorvidt barnet har fått anledning til å medvirke, hva barnet er blitt hørt om og hva som var barnets syn.

Igjen ønsker Redd Barna å berømme departementet for å forskriftsfeste kravet til at barnets medvirkning skal dokumenteres. En slik forskriftsfesting er med på å sikre at barnets synspunkter faktisk blir vektlagt når vurderinger og avgjørelser tas. Redd Barna vil imidlertid foreslå noen tillegg til § 7 som bidrar til å styrke kravet til dokumentasjon og etterprøvnbarheten i barns medvirkning.

Redd Barna foreslår en ny ordlyd i forskriften som vi mener bedre ivaretar barnets synspunkter på saker som barnet selv tar initiativet til, og ikke bare saker hvor barnevernet går aktivt inn for å høre barn. I tillegg mener vi det er viktig at ikke bare innholdet av barnets synspunkter og omstendighetene rundt disse dokumenteres, men også hvordan barnets synspunkter er vektlagt opp mot de øvrige faktorer i saken. Dette mener vi er avgjørende for at dokumentasjonen også skal bidra til at barnets rettsikkerhet ivaretas.

Videre vil vi vise til Barnevernsproffenes Stortingsmelding nr. 1, hvor de foreslår at det barn i barnevernet uttrykker må mer fram – i planer, referater, rapporter og saker, og understreker at dette må gjøres med arbeidsmåter som sikrer at de selv vil bidra til å beskrive, gi tilbakemelding og dele ønsker. Redd Barna foreslår, på bakgrunn av denne uttalelsen fra barn med egne erfaringer fra barnevernet, at barns medvirkning i dokumentasjon av egen sak tas inn i forskriftsteksten.

Vårt forslag til ny § 7: «*Barnets medvirkning skal dokumenteres. Det skal dokumenteres hvorvidt og hvordan barnet har fått anledning til å medvirke, hvilke tema barnet berørte, hva som var barnets syn, og hvordan barnets syn er vektlagt opp mot andre faktorer. Det bør etterstrebes at barn selv er medvirkende i prosessen med dokumentering*».

Kapittel 3: Barnets tillitsperson

Redd Barna vil i dette kapittelet komme med kommentarer og innspill til §§ 9 og 10.

§ 9 Barnet kan ha en tillitsperson

Ny forskrift § 9 lyder: '*Barn som barnevernet har overtatt omsorgen for kan gis anledning til å ha med seg en person barnet har særlig tillit til i kontakten med barnevernet. Barnet skal informeres så tidlig som mulig om denne adgangen*'.

Ny forskrift § 9 er formulert som en «*kan*-regel». Redd Barna mener at dette skal endres i en «*skal*-regel» slik at det er klart og tydelig at barn som barnevernet har tatt over omsorgen for *skal* få anledning til å ha med seg en tillitsperson. Det skal ikke være opp til barneverntjenesten å bestemme om barnet *kan* ta med en tillitsperson eller ikke. Det er en annen sak at barnevernet kan

¹ FN's barnekomité. Generell kommentar nr. 12 (2009). Barnets rett til å bli hørt.

bestemme at noen personer ikke kan være tillitsperson for barnet (se nedenfor om § 10 «*krav til tillitsperson*»).

Vi henviser videre til vår høringsuttalelse om forslag til endringer i barneloven (datert 12.11.2012) og våre kommentarer til kapittel 13 «Barns rett til medvirkning og barns mulighet til å ha en særskilt tillitsperson». Redd Barna er klar over at det allerede er vedtatt at ordningen med tillitsperson bare gjelder barn som barnevernet har overtatt omsorgen for. Vi vil likevel minne om at vi mener at ordningen med en egen tillitsperson bør gjelde alle barn som er i kontakt med barnevernet. Støtte og bistand fra en person som barnet har tillit til, kan være like aktuelt for et barn som mottar hjelpetiltak i hjemmet eller blir frivillig plassert, som for et barn som barneverntjenesten har tatt over omsorgen for. Departementet mener at det er foreldrene som vil ivareta barnets interesser og som har det juridiske ansvaret i de tilfellene barn mottar frivillige hjelpetiltak fra barnevernet. Redd Barna mener likevel at på lik linje som i saker hvor omsorgen er overtatt på tvangsbasis, vil det i saker basert på frivillighet være at barns interesser og foreldres interesser ikke alltid faller sammen. Dessuten mener vi at foreldrenes juridiske ansvar ikke er relevant i disse tilfellene, siden det i følge departementet er slik at tillitspersonen bare skal være et supplement til de øvrige aktører, har en uformell rolle og ikke noen rettigheter utover det å være en støtte for barnet (merknad til § 12 side 17).

Departementet mener at denne avgrensningen ikke innebærer at barneverntjenesten er avskåret fra å la barnet ha med seg en særskilt tillitsperson selv om omsorgen ikke er fratatt foreldrene, men at barneverntjeneste må vurdere dette konkret i hvert enkelt tilfelle og i samråd med foreldrene. Redd Barna mener at dette i utgangspunktet gir liten rettsikkerhet for barna det gjelder og i tillegg vil føre til forskjellsbehandling. Barn blir i disse tilfellene avhengig av saksbehandleres og foreldres velvilje, og av kommunen de bor i. Dette bidrar ikke noe særlig til formålet med en tillitsperson: barns mulighet til å øke medvirkning i egen sak og styrking av barns rettsikkerhet (merknad til § 8 side 13). Et annet spørsmål blir om barneverntjenesten i disse tilfellene må informere barnet om denne muligheten eller om dette også blir avhengig av saksbehandler, foreldre og kommune. Redd Barna mener at ikke kommunens velvilje eller foreldrenes samtykke skal styre denne vurderingen, men at barnets beste skal være det ledende prinsipp i disse avklaringene, jf. barnekonvensjonen artikkel 3 og barnevernloven § 1-4. Vi mener derfor at det skal tas inn i forskriften at barn som får hjelpetiltak fra barnevernet *kan* gis anledning til å ha med seg en person som barnet særlig har tillit til, om det er til barnets beste.

Vårt forslag til ny forskrift § 9 blir derfor: «*Barn som barnevernet har overtatt omsorgen for skal gis anledning til å ha med seg en person som barnet har særlig tillit til i kontakten med barnevernet. Barn som får hjelpetiltak fra barnevernet kan gis anledning til å ha med seg en person som barnet har særlig tillit til om det er til barnets beste. Barnet skal informeres så tidlig som mulig om denne adgangen*».

§ 10 Krav til tillitsperson

Ny forskrift § 10 lyder: '*Barnet velger selv hvem som skal være barnets tillitsperson. Tillitspersonen må være 18 år eller eldre. Foreldre som er fratatt omsorgen for barnet kan ikke være tillitspersoner. I kraft av sitt omsorgsansvar kan barneverntjenesten bestemme at personer som kan skade barnets interesser eller ha en svært uheldig innflytelse på barnet, ikke kan være tillitsperson. Barneverntjenesten skal i slike tilfeller legge til rette for at barnet kan velge en annen tillitsperson*'.

I krav av sitt omsorgsansvar kan barneverntjenesten bestemme at personer som kan skade barnets interesser eller ha en svært uheldig innflytelse på barnet, ikke kan være tillitsperson. Redd Barna har forståelse for og er helt innforstått med at barneverntjenesten trenger en sikkerhetsventil til å bestemme at noen personer ikke kan være barnets tillitsperson. Departementet mener samtidig at valg og bruk av tillitsperson ikke er en formalisert ordning, som vil si at barneverntjenesten ikke skal godkjenne barnets valg av tillitsperson i form av et enkeltvedtak (merknad til § 12). Dette betyr

at barnet ikke har noen mulighet til å påklage barnevernets avgjørelse. Barnevernets sikkerhetsventil kan dermed lett blir brukt til å nekte eller avvise personer når barnet og barnevernet ikke er enige i en sak og barnets tillitsperson støtter barnet eller er talerør for barnet. I disse saker kan det bli enkelt å bestemme at denne personen *'kan skade barnets interesser'*.

For å styrke barns rettssikkerhet i tilfeller der barnevernet nekter eller avviser tillitspersoner bør barnets valg av tillitsperson bli sett på som enkeltvedtak. Dette enkeltvedtaket skal kunne påklages på vanlig måte, eller det skal åpnes for en annen mulighet for barnet til å påklage barnevernets avgjørelse.

Kapittel 4: Økonomiske og administrative konsekvenser

Redd Barna ønsker i kapittel 4 å belyse de økonomiske og administrative konsekvensene forskriften medfører.

Departementet skriver selv at forskriften ikke vil innebære nye plikter eller oppgaver for verken statlig eller kommunalt barnevern, og at barnevernet selv må prioritere midler til barns medvirkning innenfor egne budsjetter. Redd Barna vil først påpeke virkeområde i ny forskrift. Redd Barna er glad for at virkeområdet til forskriften § 2 omfatter alle som har oppgaver etter barnevernloven. Samtidig vil vi påpeke at barnevernloven § 6-3, som er dagens krav til medvirkning, kun stiller krav om at barn «gis anledning til å uttale seg *før det tas avgjørelse* i sak som berører ham eller henne»(vår utheving). Det vil si at § 6-3 utgjør et snevrere virkeområde enn ny forskrift § 2.

Dernest vil vi påpeke økonomiske konsekvenser av §§ 3 og 6 i ny forskrift. I § 3 heter det at barn kan medvirke ved å uttrykke seg gjennom «verbal og ikke-verbal kommunikasjon». Og videre i § 6 foreslår departementet følgende: «Det skal legges særskilt vekt på at muligheten til å medvirke blir gjennomført for barn som har problemer med å forstå og få uttrykt (sic) sine synspunkter i beslutningsprosesser». Både å kunne uttrykke seg ikke-verbalt, og å legge til rette for barn med spesielle behov, krever særskilt kompetanse fra den enkelte som er ansvarlig for å tilrettelegge i en medvirkningsprosess - både under selve gjennomføringen, og når det gjelder å tolke og dokumentere barnets uttrykk og synspunkter. Å styrke denne kompetansen i barnevernet vil ha økonomiske og administrative konsekvenser. I tillegg vil det være behov for å styrke kompetanse generelt hos alle de aktører som skal tilrettelegge for medvirkning fra barn etter den nye forskriften.

Gjennomgangen over viser utvidelse av virkeområde, og at det vil tilkomme nye oppgaver og plikter for barnevernet, som vil ha økonomiske og administrative konsekvenser. Redd Barna ber derfor departementet se på løsninger for å imøtekomme behovet for økte ressurser ved implementering av ny forskrift.

Vi minner også departementet på Norges forpliktelser etter barnekonvensjonen artikkel 4, hvor staten forplikter seg til å benytte hele sitt ressursgrunnlag for å oppfylle barns rettigheter.

Til slutt vil vi kommentere på departementets forslag om at tillitspersoner ikke mottar noen form for økonomisk kompensasjon for oppgaven de påtar seg og utfører.

Redd Barna er i det vesentligste enig i at tillitsordningen bør være en frivillig ordning, hvor den som er tillitsperson utfører sin rolle på frivillig basis. Utover det mener Redd Barna at det er uheldig at tillitspersonen ikke mottar kompensasjon for eventuelle reiseutgifter og tapt lønnsfortjeneste som følge av å være tillitsperson. Vi ser for oss at en slik ordning uten kompensasjon i realiteten vil begrense mange barns mulighet til å benytte seg av ordningen, og mener dette vil kunne få svært uheldige konsekvenser for disse barna. Tillitspersonordningen vil da i realiteten ikke være for alle. Vi kommer derfor med en sterk oppfordring og anbefaling til

departementet om å innføre kompensasjon for reiseutgifter og tapt lønnsfortjeneste til tillitspersoner.

Sammendrag

Redd Barna mener at:

- formålsbestemmelsen må formuleres slik at barnevernet forpliktes til å garantere oppfyllelse av hvert enkelt barns grunnleggende rett til å medvirke
- kravene til informasjon og dokumentasjon må tydeliggjøres og styrkes
- det må fremheves at medvirkning også omfatter at barn skal kunne ha innflytelse over hvordan medvirkningen skal foregå, og gis anledning til å komme med tilbakemeldinger på hjelpen de får
- ordningen med en egen tillitsperson bør gjelde alle barn som er i kontakt med barnevernet, ikke bare de som barnevernet har tatt omsorgen over for
- istedenfor at barn *kan* gis anledning, *skal* det gis anledning til å ta med seg en tillitsperson om barnet ønsker seg det
- barnet må få mulighet å kunne påklage barnevernets nekt eller avvisning av tillitspersonen som er valgt av barnet
- forskriften vil få økonomiske konsekvenser og ber departementet se på tiltak for å imøtekomme behovet for økte ressurser i barnevernet
- Tillitspersonordningen må innebære kompensasjon for reiseutgifter og tapt lønnsfortjeneste

Med vennlig hilsen,
Redd Barna

Janne Olise Raanes
Leder Norgesprogrammet

Sanne Hofman
Rettighetsrådgiver